

Державний торговельно-економічний університет
Кафедра світової економіки

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ

(за матеріалами ПрАТ «Завод скловиробів», м. Київ)

Студентки 4 курсу, 13 групи,
факультету міжнародної
торгівлі і права
спеціальності 292
«Міжнародні економічні
відносини» спеціалізації
«Міжнародний бізнес»

Літвінової Крістини
Олександрівни

підпис

Науковий керівник
доктор економічних наук,
професор

Калюжна Наталія
Геннадіївна

підпис

Гарант освітньої програми
кандидат економічних наук,
доцент

Лежешькова Вікторія
Геннадіївна

підпис

Київ 2022

Державний торговельно-економічний університет

Факультет міжнародної торгівлі та права Кафедра світової економіки

Спеціальність, 292 «Міжнародні економічні відносини»,
спеціалізація «Міжнародний бізнес»

Затверджую

Зав. кафедри Дугінець Г.В.
«__» _____ 2022 р

Завдання

на випускню кваліфікаційну роботу (проект) студентіві

Літвінової Крістини Олександрівни

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Соціальна відповідальність міжнародних компаній (за матеріалами ПрАТ
«Завод скловиробів»)

Затверджена наказом ректора від «__» _____ 20__ р. №__

2. Строк здачі студентом закінченої роботи (проекту)

12.06.2022

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Мета роботи (проекту)

Дослідження теоретичних і практичних аспектів формування програм соціальної відповідальності міжнародних компаній та надання рекомендацій щодо їх розвитку на підставі впровадження стандартів нефінансової звітності.

Об'єкт дослідження – Соціальна відповідальність міжнародних компаній.

Предмет дослідження – Методи, підходи та інструменти формування та розвитку програми соціальної відповідальності міжнародних компаній на прикладі ПрАТ «Завод скловиробів».

Перелік графічного матеріалу – 12 таблиць, 3 рисунки.

5. Консультанти по роботі (проекту) із зазначенням розділів, за якими здійснюється консультування:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

6. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом)

Вступ

Розділ 1. Теоретичні основи соціальної відповідальності міжнародних компаній

1.1. Соціальна відповідальність підприємств: сутність, ключові характеристики, класифікація та сучасні тенденції

1.2. Аналіз міжнародної діяльності та соціальної відповідальності ПрАТ «Завод скловиробів»

Висновки до розділу 1

Розділ 2. Рекомендації щодо розвитку програми соціальної відповідальності ПрАТ «Завод скловиробів»

2.1. Особливості впровадження програм соціальної відповідальності міжнародних виробничих компаній

2.2. Рекомендації щодо впровадження програми соціальної відповідальності ПрАТ «Завод скловиробів»

Висновки до розділу 1

Висновки

7. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1	Визначення напряму дослідження та затвердження теми ВКР	до 20.12.2021	
2	Узгодження плану ВКР з науковим керівником	до 31.01.2022	
3	Подача науковому керівнику на рецензування 1-го розділу ВКР	до 30.04.2022	
4	Подача науковому керівнику на рецензування 2-го розділу ВКР	до 10.05.2022	
5	Подача готової ВКР науковому керівнику	до 20.05.2022	
6	Подача готової ВКР на кафедру	до 30.05.2022	
7	Попередній захист ВКР	за графіком (30.05.– 17.06.2022)	
8	Захист ВКР	за графіком (20.06 – 30.06.2022)	

8. Дата видачі завдання « ____ » _____ 20__ р.

9. Керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Каложна Н.Г. _____

10. Керівник освітньої програми

Лежєцькова В.Г. _____

11. Завдання прийняв до виконання студент

Літвінова К.О. _____

12. Відгук керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Випускна кваліфікаційна робота Літвінової К.О. присвячена дослідженню теоретичних і практичних аспектів соціальної відповідальності міжнародних компаній та наданню рекомендацій щодо вдосконалення програм її реалізації. Актуальність роботи зумовлена значущістю дотримання компаніями норм соціальної відповідальності в глобальному бізнес середовищі та її регламентації на підставі стандартів фінансової звітності. У першому розділі роботи досліджено сутність, ключові характеристики та сучасні тенденції соціальної відповідальності компаній. Здійснено аналіз міжнародної діяльності та соціальної відповідальності ПрАТ «Завод скловиробів». У другому розділі надано пропозиції щодо впровадження програми соціальної відповідальності ПрАТ «Завод скловиробів» на підставі аналізу аналогічних програм провідних виробничих компаній світу. Випускна кваліфікаційна робота являє собою комплексне дослідження, містить обґрунтовані рекомендації, відповідає чинним вимогам та може бути рекомендована до захисту.

Керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

_____ Калюжна Н.Г. _____
(підпис, дата)

13. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект)

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студентки Літвінової К.О. може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Керівник освітньої програми _____ Лежєп'юкова В.Г. _____
(підпис, прізвище, ініціали)

Завідувач кафедри _____ Дугінець Г.В. _____
(підпис, прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 20 _____ р.

АНОТАЦІЯ

Літвінова Крістіна Олександрівна. Соціальна відповідальність міжнародних компаній (за матеріалами Приватного акціонерного товариства «Завод скловиробів»).

Випускна кваліфікаційна робота присвячена проблематиці впровадження програм корпоративної соціальної відповідальності в міжнародних компаніях на прикладі ПрАТ «Завод скловиробів».

У роботі досліджено методи, підходи та інструменти формування та розвитку програми соціальної відповідальності міжнародних компаній на прикладі ПрАТ «Завод скловиробів».

На основі досліджень сутності поняття корпоративної соціальної відповідальності визначено її ключові характеристики та сучасні тенденції. Розглянуто особливості впровадження програм соціальної відповідальності міжнародних компаній. Запропоновано програму корпоративної соціальної відповідальності для підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу в залежності від активності міжнародної діяльності та наявних ресурсів.

Ключові слова: міжнародна компанія, корпоративна соціальна відповідальність, міжнародні стандарти звітності, нефінансова звітність, Цілі сталого розвитку ООН, сталий розвиток.

SUMMARY

Kristina Litvinova. Social responsibility of international companies (based on the materials of the Private Joint-Stock Company "Glassware Plant").

The final qualifying work is devoted to the specifics of the implementation of the corporate social responsibility program in international companies on the examples of PJSC "Glassware Plant."

The methods, approaches, and tools of formation and development of social responsibility programs of international companies on the example of PJSC "Glassware Plant" are investigated in work.

Based on research on the essence of the concept of corporate social responsibility, its key characteristics and current trends are identified. Peculiarities of implementation of social responsibility programs of international companies are considered. The program of corporate social responsibility for the enterprise-subject of international business depending on activity of the international activity and available resources is offered.

Keywords: international company, corporate social responsibility, international reporting standards, non-financial reporting, UN Sustainable Development Goals, sustainable development.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ	5
1.1. Соціальна відповідальність компанії: сутність, ключові характеристики, класифікація та сучасні тенденції	5
1.2. Аналіз міжнародної діяльності та соціальної відповідальності ПрАТ «Завод скловиробів»	14
Висновки до розділу 1	19
РОЗДІЛ 2. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРАТ «ЗАВОД СКЛОВИРОБІВ»	21
2.1. Особливості впровадження програм соціальної відповідальності міжнародних виробничих компаній	21
2.2. Рекомендації щодо впровадження програми соціальної відповідальності ПрАТ «Завод скловиробів»	26
Висновки до розділу 2	32
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	36

ВСТУП

Реалії сучасного ведення бізнесу поступово розширюють роль підприємств для людства. Це підштовхує бізнеси до більш холістичних поглядів на результати їхньої діяльності, включаючи до них вплив на суспільство, і як наслідок впровадження нових процесів присвячених корпоративній соціальній відповідальності.

Важливість втручання бізнесів у розвиток людства підкреслюють Цілі сталого розвитку ООН, а саме 17 Ціль закликає підприємства, як суб'єктів, які ресурси і впливовість, а також мають значний вплив на розвиток світу, приєднуватися до сталого та життєстійкого розвитку.

Відповідальність бізнесів перед суспільством передбачає активні дії компанії, спрямовані на подолання негативних наслідків ведення операційної діяльності бізнесу, а також відповідності нормам етики. Це створює новий простір для підвищення конкурентноспроможності міжнародних компаній.

Аспекти соціальної відповідальності компаній були досліджені в працях Котлера Ф., Лі Н., Загса Дж. Д., Бухмана К., Грінвуда М., Петрашко Л. П., Грициної Л. А., Саприкіної М.А., Ляшенко О., Ринейської Л. С. і багатьох інших науковців. Проте існує ще чимало питань, які потребують подальших досліджень і пошуку відповідей на них. Зокрема, це стосується подальшого дослідження проблематики корпоративної соціальної відповідальності компаній в глобальній економічній системі, яка має формуватися як на підставі загальних корпоративних цінностей, так й з урахуванням специфічного поля (культурного, ментального, законодавчого тощо) країн базування підрозділів міжнародних компаній.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів формування програм соціальної відповідальності міжнародних компаній та надання рекомендацій щодо їх розвитку на підставі впровадження стандартів нефінансової звітності. Для досягнення визначеної мети передбачається вирішення наступних завдань:

- розкрити сутність поняття «корпоративна соціальна відповідальність»;
- охарактеризувати роль корпоративної соціальної відповідальності в міжнародній діяльності підприємства;
- проаналізувати сучасні тенденції соціальної відповідальності міжнародних компаній;
- провести аналіз діяльності міжнародної діяльності ПрАТ «Завод скловиробів»;
- визначити особливості впровадження програм соціальної відповідальності провідних міжнародних компаній;
- розробити рекомендації для формування програми соціальної відповідальності ПрАТ «Завод скловиробів».

Об'єктом дослідження є соціальна відповідальність міжнародних компаній.

Предметом дослідження випускної кваліфікаційної роботи є методи, підходи та інструменти формування та розвитку програми соціальної відповідальності міжнародних компаній на прикладі ПрАТ «Завод скловиробів».

Теоретичною та методологічною основою написання випускної роботи є джерела навчальної, періодичної та наукової літератури з обраної теми, дані фінансової звітності підприємства ПрАТ «Завод скловиробів» та нефінансових звітів провідних міжнародних компаній.

Структура випускної роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків і пропозицій і списку використаних джерел із 26 джерел. Загальний обсяг роботи становить 35 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ

1.1. Соціальна відповідальність компанії: сутність, ключові характеристики, класифікація та сучасні тенденції

Проблематика соціальної відповідальності компаній формується на перетині соціальних та економічних наук. Це є доволі новим явищем, як для Східної Європи, так і для світу загалом. Підтвердженням є той факт, що до 2010 року не існувало єдиної концепції корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). Натомість, вона була описана понад 80 дефініціями: починаючи з прозорого та чесного ведення бізнесу до філантропії. За таких умов, порівняння соціальної відповідальності підприємств було неможливим.

У 2010 році був прийнятий стандарт ISO 26000, міжнародне керівництво з корпоративної соціальної відповідальності. Він дає наступне визначення: корпоративна соціальна відповідальність — це відповідальність, яку несе компанія за вплив своєї діяльності та рішень на суспільство та навколишнє середовище. Вона сприяє сталому розвитку, враховує очікування зацікавлених сторін, відповідає чинним нормам законодавства та міжнародним нормам поведінки, інтегрована з діяльністю організації та використовується у зовнішніх відносинах [24].

Вважається, що концепція КСВ почала свій розвиток з 1953, коли Говард Боуен видав книгу «Соціальна відповідальність бізнесмена». Автор стверджував, що її суть полягає в «реалізації такої політики, прийнятті таких рішень або вибору такої лінії поведінки, які були б бажаними з позицій, цілей і цінностей суспільства» [9].

За визначенням Ф. Котлера та Н. Лі, корпоративно соціальна відповідальність — це діяльність, спрямована на покращення рівня життя суспільства через діяльність бізнесу та внесок корпоративних ресурсів [14]. Також свій внесок в розвиток інституту

соціальної відповідальності підприємства зробили К. Девіс, Р. Бломстром, Дж. Мак Гуїр, С. Мережі, Ф. Котлер, П. Друкер, К. Девіс, Дж. Елкінгтон. З українських науковців можна виділити наступних: Саприкіна М.А., Ляшенко О., Саєнсус М.А., Місько Г.А., Зінченко А.Г., Редькіна О.С., Петрашко Л.

Індустріалізація 19 сторіччя підвищила вагомість робітників для компаній, що дозволило їм вимагати від підприємств гідних умов праці. Лютнева революція уві Франції, Акт з трудових стандартів Японії, Виробничий закон Китаю, Робітничий рух в Австралії, Перший Інтернаціонал і Міжнародна організація праці по всьому світу почали піклуватися про права робітників. В певному сенсі, це було підґрунтям для побудови відносин бізнес-соціум, на яких і будується інститут КСВ.

Програми КСВ можна поділяти на внутрішні та зовнішні. Таким чином, внутрішня КСВ стосується впливу підприємства на його персонал і має на меті соціальну допомогу кожному співробітнику. Зовнішня КСВ поєднує бізнеси з державою, споживачами, потенційними кандидатами та суспільством в цілому.

Таблиця 1.1

Види корпоративної соціальної відповідальності

№	Внутрішня корпоративна соціальна відповідальність	№	Зовнішня корпоративна соціальна відповідальність
1	Безпека праці	1	Спонсорство та меценатство
2	Стабільність заробітної плати	2	Забезпечення охорони навколишнього середовища
3	Додаткове медичне та соціальне страхування	3	Взаємодія з місцевим співтовариством
4	Розвиток персоналу	4	Готовність брати участь у кризових ситуаціях
5	Надання допомоги працівникам у критичних ситуаціях	5	Відповідальність перед споживачами товарів та послуг
6	Формування соціального пакета	6	Благодійна відповідальність
7	Матеріальне стимулювання	7	Оплата податків

Джерело [2].

Різноманіття концепцій КСВ не було урізано стандартизацією ISO. Напроти, перед науковцями стала задача структуризації роботи та формування підходів до ширшого розуміння теми. Так різні підходи наголошують на різних потребах суспільства та можливостях компаній:

Таблиця 1.2

Підходи до трактування сутності концепцій корпоративної соціальної відповідальності

Підходи КСВ	Концепції КСВ	Основні характеристики
Етичний (філантропічний підхід)	Концепція обов'язків	Будь-яка організація, яка претендує на отримання статусу соціально відповідальної, повинна виконувати економічні, правові, етичні та філантропічні обов'язки перед суспільством.
Підхід з позиції соціальних вимог (нормативний)	Концепція стейкхолдерів (зацікавлених сторін)	Керівництво та менеджмент підприємства, установи чи організації, незалежно від типу, форми власності та характеру діяльності, несуть відповідальність перед багатьма групами людей, які впливають на організацію, і, з іншого боку, відчувають на собі вплив від її діяльності.
Інструментальний підхід	Концепція економічної відповідальності	Соціальна відповідальність прирівнюється до економічної відповідальності організації та здійснення господарської діяльності в рамках чинного законодавства та підтримку високого рівня рентабельності.
Підхід з позиції політичного впливу	Концепція корпоративного громадянства	Згідно з даною концепції роль підприємства може бути розглянута у вузькому та широкому значенні. У вузькому значенні роль підприємства зводиться до філантропії, соціальних інвестицій та загальновизнаних обов'язків перед місцевою громадою. У широкому розумінні, підприємство повинно відповідати за ті сфери, в яких держава не здатна захистити своїх громадян.

Підходи КСВ	Концепції КСВ	Основні характеристики
Підхід потрійної результативності діяльності	Концепція універсальних прав	Базується на визнанні прав людини, прав у сфері праці та поваги до довкілля як необхідних умов для роботи підприємства.
	Концепція сталого розвитку	Підприємство у своїй діяльності відповідає не лише перед сучасними, а й перед майбутніми поколіннями. Саме тому воно повинно контролювати як економічні, так і соціальні та екологічні показники своєї діяльності.
Міжнародний підхід	Універсальна концепція	Виробництво якісної продукції та послуг для споживачів. Інвестиції в розвиток виробництва та людського потенціалу. Неухильне виконання вимог законодавства (податкового, трудового, екологічного). Побудова добросусідських і взаємовигідних відносин із зацікавленими сторонами. Концепція бізнесу, орієнтованого на підвищення національної конкурентоспроможності. Врахування суспільних очікувань та загальноприйнятих етичних ділових практик. Формування громадянського суспільства через партнерські програми, проєкт суспільного розвитку.

Джерело [4].

Зазвичай, соціальна діяльність підприємства відбувається на внутрішніх ринках. Але починаючи з 90-х років ХХ ст. під впливом глобалізації все більше компаній почали виходити на міжнародні ринки країн, що розвиваються [15]. З етичної точки зору, засади та практики КСВ не сильно відрізняються від національного рівня на

міжнародному. Так само підтримуються основні концепції, адже соціальна відповідальність ґрунтується на базових потребах людства [7]. Однак, на цьому рівні може втрачатися прозорість мотивів компаній та чіткість цінності програм для суспільства. Також під час здійснення таких програм на зовнішніх ринках потрібно враховувати культурні особливості країн. Так, наприклад, втручання в справи країн, що розвиваються, може бути сприйняте як форма культурного імперіалізму.

Якщо розглядати міжнародний підхід, важливо зазначити, що розуміння КСВ відрізняється в залежності від історичних, культурних, соціальних та політичних відмінностей країн.

Таблиця 1.3

Аналіз розбіжностей у визначенні КСВ у США та країнах Європи

Ознаки розбіжностей	США	Країни Європи
Мета діяльності компанії	Максимізація доходів акціонерів	Досягнення стратегічних цілей з урахуванням інтересів зацікавлених сторін
Спонукальні мотиви	Особисте бажання керівника компанії, який керується власними моральними принципами	Соціальні вимоги суспільства
Головні учасники	Підприємства	Підприємства, державні органи влади, профспілки та професійні об'єднання
Документи, якими керується	Кодекс компанії	Законні та регуляторні акти, закріплені на рівні держави.

Джерело [1]

З табл. 1.3. ми можемо побачити, чіткі відмінності на рівні відносин держава-підприємство. Таким чином соціальна діяльність США регулюється більше компанією, а в Європі регулюванням займається безпосередньо держава [18].

Сьогодні корпоративне управління все частіше включає розробку та оцінку програм КСВ. Менеджмент компаній, що впроваджують подібну практику, одночасно розуміє важливість розвитку відносин підприємство — суспільство та тенденції до більшої підзвітності компаній — фінансової та з точки зору впливу на суспільство [6]. Найбільш гостро питання стоїть для компаній, що мають на меті залучення іноземного інвестиційного капіталу. Так, наприклад, Данський інвестиційний фонд для країн Східної Європи, не підписує жодного Договору про виділення коштів без наявності КСВ-політики та програм з її досягнення [5].

Таблиця 1.4

**Рейтинг компаній за кількістю викидів CO₂ та еквівалентів у повітря
у 1965-2018 рр.**

Компанія	Країна	Викиди еквівалентів CO ₂ , мільярди тон	Частка від загальних викидів з 1965 року, %
Saudi Aramco	Саудівська Аравія	61,143	4.33%
Gazprom	Росія	44,757	3.17%
Chevron	США	43,787	3.10%
ExxonMobil	США	42,484	3.01%
National Iranian Oil Co.	Іран	36,924	2.62%
BP	Сполучене Королівство	34,564	2.45%
Royal Dutch Shell	Нідерланди	32,498	2.30%
Coal India	Індія	24,341	1.73%
Pemex	Мексика	23,025	1.63%
PetroChina / China Natl	Китай	16,515	1.17%
Petróleos de Venezuela	Венесуела	16,029	1.14%
Peabody Energy, USA	США	15,783	1.12%
ConocoPhillips	США	15,422	1.09%
Abu Dhabi	ОАЕ	14,532	1.03%
Kuwait Petroleum	Кувейт	13,923	0.99%
Iraq National Oil Co.	Ірак	13,162	0.93%
Total SA	Франція	12,755	0.90%
Sonatrach	Алжир	12,700	0.90%
BHP	Австралія	10,068	0.71%
Petrobras	Бразилія	9,061	0.64%
20 найбільших контриб'юторів		493,473	34.98%
Глобально (1965-2018)		1,410,737	100.00%

Джерело [17].

Соціальну відповідальність міжнародного бізнесу можна розглядати з точки зору влади, сконцентрованої в ТНК. Так, наприклад, найбільші корпорації світу мають найбільший вплив на екологічне середовище планети. Дослідження Climate Accountability Institute, опубліковане в 2017 році свідчить про те, що 20 компаній з усього світу відповідальні за 35% вуглекислого газу та метану (див. табл. 1.4.).

За рейтингом австралійської Minderoo Foundation, 100 компаній відповідають за понад 90% пластикових відходів по всьому світу.

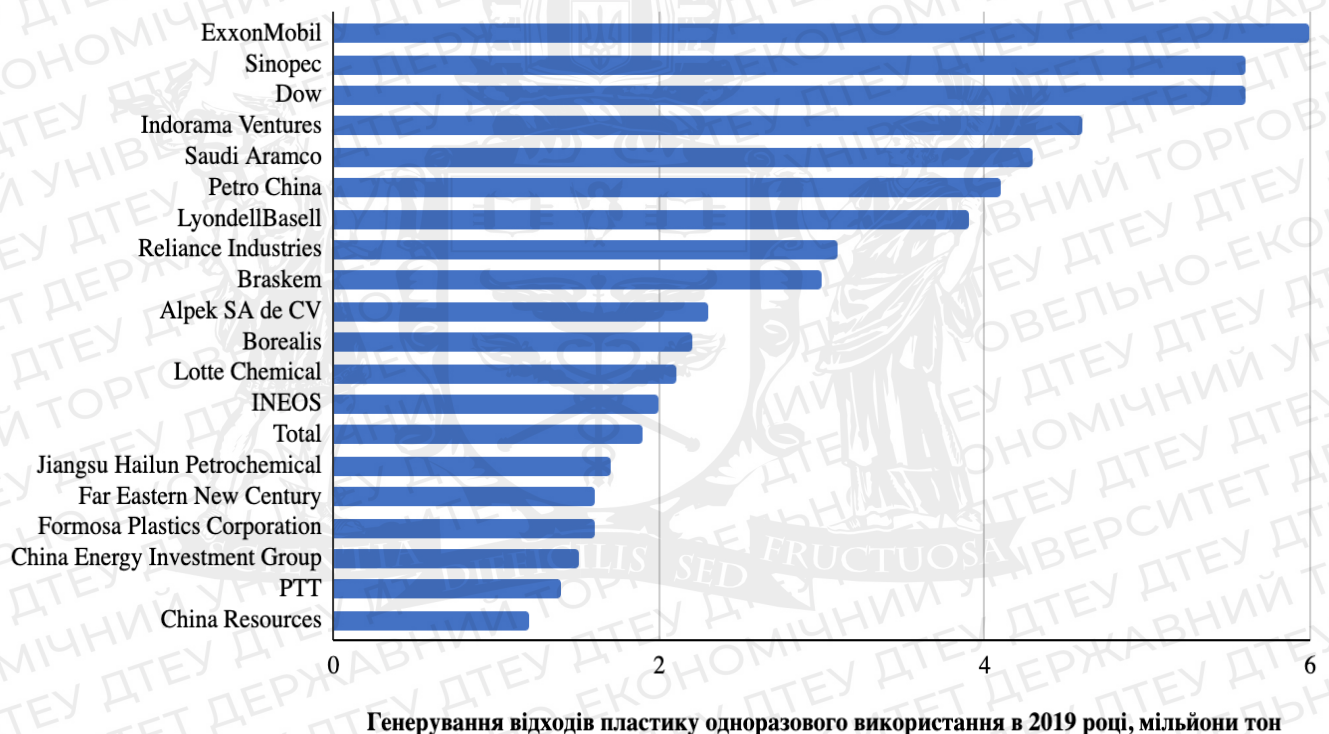

Рис. 1.1. Рейтинг компаній-контриб'ютерів у забруднення довкілля пластиком

Джерело [25].

Можна вважати, що контроль наближення глобальної кліматичної кризи, є відповідальністю корпорацій, наведених вище. Враховуючи всі наведені фактори, логічно поставити питання, чи відповідають їх програми КСВ реальному впливу та відповідальності компаній?

В рамках Global Sustainability Report 2012, глобальне дослідницьке агентство EIRIS проаналізувало соціальну відповідальність 50 найбільш корпорацій світу. Лише

17 з них мають оцінку задовільно та вище. Натомість компанії, які найбільше впливають на кліматичну кризу та входять в зазначений рейтинг, мають найнижчий клас оцінок (див. табл. 1.5.).

Таблиця 1.5

Оцінка практик соціальної відповідальності найпотужніших компаній світу за рейтингом FTSE All World Developed Index 2012

Назва компанії	Країна	Галузь	Показник стійкості EIRIS
ExxonMobil	США	Нафтова та газова промисловість	Е
Apple	США	Апаратне забезпечення	Д
Royal Dutch Shell	Сполучене Королівство	Нафтова та газова промисловість	В
Microsoft	США	Програмне забезпечення та комп'ютерні послуги	С
International Business Machines	США	Програмне забезпечення та комп'ютерні послуги	С
Chevron Corporation	США	Нафтова та газова промисловість	Е
Nestle	Швейцарія	Продукти харчування	С
General Electric	США	Промисловість	С
Procter & Gamble	США	Господарські товари	С
Johnson & Johnson	США	Фармацевтика та біотехнології	С
AT&T	США	Телекомунікації	С
Pfizer	США	Фармацевтика та біотехнології	Г
Berkshire Hathaway	США	Страхування	Д
The Coca-Cola Company	США	Виробництво напоїв	С
Google	США	Програмне забезпечення та комп'ютерні послуги	Д
Wal-Mart Stores	США	Роздрібна торгівля	Д
Wells Fargo	США	Банківські послуги	С
Novartis	Швейцарія	Фармацевтика та біотехнології	А
Vodafone Group	Сполучене Королівство	Мобільні телекомунікації	В
HSBC Holdings	Сполучене Королівство	Банківські послуги	С
BP	Сполучене Королівство	Нафтова та газова промисловість	В
Samsung Electronics	Південна Корея	Апаратне забезпечення	С

Назва компанії	Країна	Галузь	Показник стійкості EIRIS
Oracle	США	Програмне забезпечення та комп'ютерні послуги	G
J P Morgan Chase & Co.	США	Банківські послуги	D
Intel	США	Апаратне забезпечення	B
Roche Holding	Швейцарія	Фармацевтика та біотехнології	A
GlaxoSmithKline	Сполучене Королівство	Фармацевтика та біотехнології	A
Merck & Company	США	Фармацевтика та біотехнології	B
Total	Франція	Нафтова та газова промисловість	B
Verizon Communications	США	Телекомунікації	C
BHP Billiton (Australia)	Австралія	Гірнична промисловість	B
PepsiCo	США	Виробництво напоїв	C
McDonalds	США	Подорожі та дозвілля	D
Cisco Systems	США	Апаратне забезпечення	C
ConocoPhillips	США	Нафтова та газова промисловість	E
Sanofi	Франція	Фармацевтика та біотехнології	A
Schlumberger	США	Нафтова та газова промисловість	B
Qualcomm	США	Апаратне забезпечення	D
Siemens	Німеччина	Промисловість	B
Abbott Laboratories	США	Медичне обладнання та послуги	C
Telefonica	Іспанія	Фіксовані телекомунікації	B
Commonwealth Bank	Австралія	Банківські послуги	D
Toyota Motor	Японія	Автомобілі та запчастини	C
Citigroup	США	Банківські послуги	C
Occidental Petroleum	США	Нафтова та газова промисловість	E
Royal Bank of Canada	Канада	Банківські послуги	C
BG Group	Сполучене Королівство	Нафтова та газова промисловість	B
Rio Tinto	Сполучене Королівство	Гірнична промисловість	B
Toronto-Dominion	Канада	Банківські послуги	B
The Walt Disney Company	США	Медійна сфера	C

Джерело [21].

Враховуючи все вищезазначене, можна з упевненістю сказати, що людство потребує розвитку соціальної відповідальності міжнародних компаній. Особливо таких, хто найбільше впливає на значні кризи, на кшталт кліматичної, екологічної, енергетичної тощо.

1.2. Аналіз міжнародної діяльності та програми соціальної відповідальності ПрАТ «Завод скловиробів»

ПрАТ «Завод скловиробів» - це підприємство-суб'єкт міжнародного бізнесу, яке спеціалізується на виробництві та продажі виробів зі скла.

Таблиця 1.6

Характеристика ПрАТ «Завод скловиробів»

Характеристика	Опис характеристики
Офіційна назва	Публічне акціонерне об'єднання «Завод скловиробів»
Дата створення	Серпень 1940 року
Організаційно-правова форма	Акціонерне товариство
Форма власності	Недержавна колективна власність
Розмір статутного капіталу	2 168 754,00 грн.
Види діяльності	23.12 Формування й оброблення листового скла (основна), 46.44 Оптова торгівля фарфором, скляним посудом і засобами для чищення, 47.52 Роздрібна торгівля залізними виробами, будівельними матеріалами та санітарно-технічними виробами в спеціалізованих магазинах, 68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна.
Органи управління	Загальні збори, директор, наглядова рада.

Розроблено автором на основі джерела [10].

Підприємство було засновано в серпні 1940 року на базі дзеркальної артілі “Праця дзеркало”. Завод мав назву механічні і термічні обробки скла – скорочено “Мітос”. У 1986 році його було реформовано в Київський дослідно-експериментальний завод скловиробів, до складу якого доєдналося проєктно-конструкторське та технологічне бюро. В 1981 р. завод перейменували на “Київський

скляний завод», а в 1994 на Відкрите акціонерне товариство «Київський скляний завод», акціонерами якого є 3 юридичні особи та 1103 фізичні особи. В 2010 році було змінено форму підприємство, і завод отримав сьогоденну назву — Публічне акціонерне об'єднання «Завод скловиробів». Втім, актуальним офіційним скороченням є ПрАТ «Завод скловиробів». Підприємство є одним з найбільших виробництв скла в Україні. Серед великих клієнтів можна виділити державні установи (Секретаріат Президента України, Верховна Рада, Кабінет міністрів, МВС, МО, СБУ) і промислові підприємства (мережі «Епіцентр» і «Леруа Мерлен»). Також, завод виконує індивідуальні замовлення від фізичних осіб.

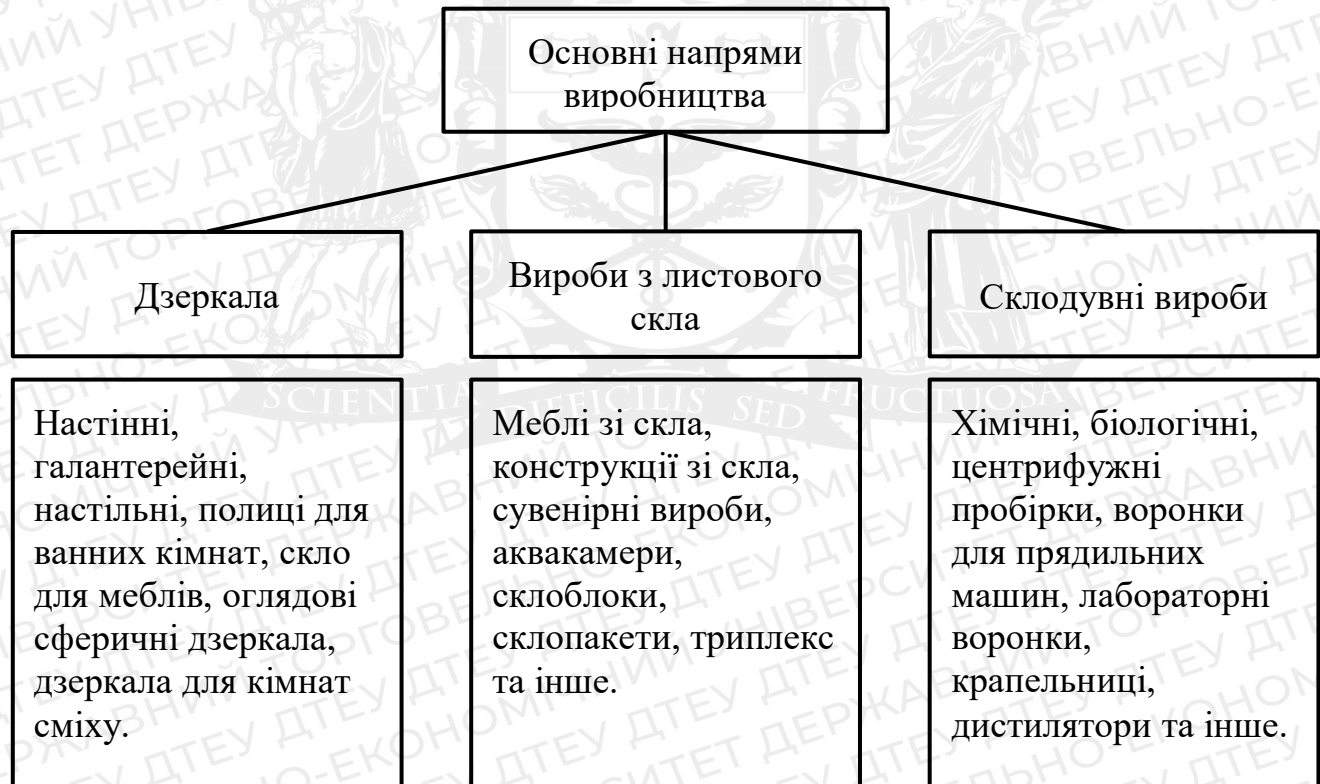

Рис. 2.1. Напрями виробництва ПрАТ «Завод скловиробів»

Розроблено автором на основі джерела [10].

Завод має широкий асортимент товарів, який містить вироби з листового скла, дзеркальні та складувні. Також, підприємство приймає індивідуальні замовлення

будь-якої складності, наприклад, сходи зі скла, скляні подіуми, фасади будівель. Також, можливе надання послуг зі зняття вимірювань на місці установки, консультації з конструкторських і дизайнерських рішень, виконання ескізів виробів, компонування в приміщенні, доставлення замовлень, збірка та монтаж. Для розв'язання складних технічних задач підприємство співпрацює з Інститутом проблем міцності НАН України [10].

Для роботи з різними видами скла та дзеркал підприємство використовує наступні машини: «Gemy 8» і «Panda» для шліфування скляних та дзеркальних листів завтовшки 3-30 мм, «MAX – 60» для виготовлення прямолінійного фальцету від 10 до 40 мм на скловиробах завтовшки 4-19 мм, «BILUX 45 EP» і «SB – 10» для обробки торців і виготовлення фацетів від 10 до 30 мм на криволінійних скловиробах завтовшки 3-19 мм, «ЛС-1800» для ручного полірування та шліфування торців на скловиробах завтовшки 2-19 мм, чавунні шліфувальні шайби для шліфування та матування скла та дзеркал малих розмірів, піскоструминна машина для автоматичного матування скловиробів завтовшки 2-19 мм, вакуумні установки УВМ-15 для нанесення дзеркального покриття на скло, сушильний конвеєр для швидкісного висихання шару дзеркального покриття, «САГ-3» для нанесення діамантової грані, «VT – 1250» для свердління отворів в скловиробах діаметром 4-150 мм завтовшки 2-30 мм, «Lv1500» для миття та сушки скловиробів, гвинтові та поршневі компресори для устаткування. Для логістичних перевезень продукції наявні навантажувачі, вантажні автомобілі (вантажопід'ємністю 1,5-10 т) та інше обладнання [10].

Завод має котельню, виробничий, механічний і столярний цеху, склади, газорозподільний пункт, електричну підстанцію та 2 введення для подачі води. Територія підприємства має охоронні та пожежні сигналізації, а також системи відеоспостереження. функціонує постійна виставка, де можна придбати готові вироби зі скла та дзеркала

Для подальшого аналізу підприємства зробимо оцінку його фінансового становища та розрахуємо показник фінансової незалежності, на основі даних з табл.

1.6). Розрахуємо показник фінансової незалежності за формулою:

$$K_a = \frac{BK}{\Sigma A} \quad (1.1)$$

де BK – власний капітал підприємства, тис. Грн;

ΣA – підсумок балансу.

У 2016 році даний показник дорівнював 0.83, 2017 році — 0.84, 2018 році — 0.83, 2019 році — 0.82, 2020 році — 0.78. Нормальним значенням є 0.5-0.7 — чим воно вище, тим краща оцінка підприємства кредиторами. За останні роки ми можемо спостерігати, як поступово підприємство наближається до нормального значення. Тобто ми можемо зробити висновок, що підприємство має невелику залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Таблиця 1.7

Економічні показники ПрАТ «Завод Скловиробів» за 2016-2020 рр.

Найменування показника	Роки				
	2016	2017	2018	2019	2020
Основні засоби, тис. грн	3026	3316	3240	2867	2871
Запаси, тис. грн	2195	2588	3472	3618	4560
Сумарна дебіторська заборгованість, тис. грн	4736	4379	4654	3324	3441
Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн	1347	1282	890	1707	711
Нерозподілений прибуток, тис. грн	6242	6470	7024	7195	7261
Власний капітал, тис. грн	9601	9876	10430	10629	10695

Найменування показника	Роки				
	2016	2017	2018	2019	2020
Статутний капітал, тис. грн	2169	2169	2169	2169	2169
Поточні зобов'язання, тис. грн	1935	1952	2092	2268	3008
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	275	275	554	199	66
Середньорічна кількість акцій, штуки	2065480	2065480	2065480	2065480	2065480
Чисельність працівників на кінець періоду, особи	55	55	55	55	53
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію, тис. грн	0,00045	0,00013	0,26882	0,09635	0,03195
Усього активів, тис. грн	11536	11828	12522	12897	13703

Складено автором на підставі джерела [10].

Зовнішньоекономічна діяльність підприємства обмежена продукцією, яка вимагає спеціалізованої робочої сили та високотехнологічного обладнання — криві дзеркала для кімнат сміху. Товари постачаються за замовленням у невеликих обсягах

Таблиця 1.8

Експорт товарів ПрАТ «Завод Скловиробів» за 2016-2020 рр.

Показники	Роки				
	2016	2017	2018	2019	2020
Обсяги продажу, млн. дол.	263.22	284.22	308.60	323.77	318.96
в т.ч. експорт, млн. дол.	0.97	1.53	2.22	3.30	1.37
Частка експорту, %	0.37%	0.54%	0.72%	1.02%	0.43%

Складено автором на підставі звітності підприємства.

Частка експорту підприємства коливається в межах 0.5%-1%. Це обумовлено тим, що український ринок збуту є основним для підприємства.

Для аналізу програм соціальної відповідальності підприємства скористаємося табл. 1.1. З внутрішніх видів КСВ, які впроваджуються, можна виділити безпеку праці, стабільність заробітної плати, розвиток персоналу та матеріальне стимулювання. Зовнішня соціальна відповідальність підприємства обмежується оплатою податків. Це типова ситуація для українського підприємства, тому що наразі законодавство України не передбачає регулювання соціальної діяльності підприємства. Тому, так само як і в американській моделі, підприємства впроваджують КСВ програми з метою максимізації доходів і за бажанням керівництва компанії.

За наявними даними можна зробити висновок, що досліджуване підприємство відповідає Концепції економічної відповідальності, тому що соціальна діяльність підприємства втілюється з метою відповідального здійснення господарської діяльності, функціонування в рамках чинного законодавства та підвищення рентабельності. Враховуючи те, що економічна стратегічна ціль України це Європейська інтеграція, підприємству потрібно прагнути до концепції сталого розвитку, яка передбачає відповідальність перед сучасними та майбутніми поколіннями та контроль за економічними, соціальними та екологічними показниками діяльності.

Висновки до розділу 1

Соціальна відповідальність бізнесу – це новітня концепція на перетині економіки та суспільства, яку ще не можна вважати розповсюдженою та розвиненою. Вона дозволяє бізнесам отримати додаткову перспективу — вплив на навколишнє середовище та людство. Попри те, що державне регулювання КСВ присутнє майже виключно в країнах Європи, які відрізняються розвиненими програмами соціального захисту населення та екологічного розвитку, в більшості країн ефективність програм

КСВ доведена дослідженнями населення, яке віддає перевагу соціально відповідальним бізнесам.

Особливого значення концепція набула на міжнародній арені, де вплив діяльності ТНК має значний вплив на глобальну кліматичну кризу та інші глобальні проблеми.

Досліджуване підприємство ПрАТ «Завод скловиробів» має широкий асортимент товарів і послуг, відмінне технічне устаткування. Підприємство велику кількість клієнтів на внутрішньому ринку, серед яких є філіали міжнародних компаній та державні установи. Експорт заводу обмежений постачанням невеликих кількостей фігурних дзеркал в межах 1% від обсягів продажів.

Компанія має внутрішню програму соціальної відповідальності, пов'язану з умовами праці, внутрішніх видів КСВ, які впроваджуються, можна виділити безпеку праці, стабільність заробітної плати, розвиток персоналу та матеріальне стимулювання. Зовнішня соціальна відповідальність підприємства обмежується оплатою податків. Це типова ситуація для українського підприємства, тому що наразі законодавство України не передбачає регулювання соціальної діяльності підприємства. Тому, так само як і в американській моделі, підприємства впроваджують КСВ програми з метою максимізації доходів і за бажанням керівництва компанії. Відповідно, необхідно є розробка рекомендацій щодо розвитку соціальної відповідальності ПрАТ «Завод скловиробів», які надано в наступному розділі випускної кваліфікаційної роботи.

РОЗДІЛ 2

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПрАТ «ЗАВОД СКЛОВИРОБІВ»

2.1. Особливості впровадження програм соціальної відповідальності міжнародних виробничих компаній

Для аналізу програм соціальних відповідальностей міжнародних бізнесів, скористаємося їх нефінансовою звітністю.

Нефінансовий (соціальний) звіт – це доступний, правдивий, збалансований опис основних видів діяльності компанії та результатів досягнень, пов'язаних з цінностями, цілями, політикою сталого розвитку з питань, що становлять найбільший інтерес ключових зацікавлених сторін.

Нефінансову звітність складають, щоби доповнити фінансову інформацію та скласти повніше уявлення про вплив підприємства, стійкість і довгострокові перспективи бізнесу [9].

Стандарти щодо нефінансової звітності міжнародних компаній описуються у звіті про прогрес реалізації принципів Глобального договору ООН, Глобальній ініціативі зі звітування (GRI), стандарті SA 8000 та стандарті AA1000 [22].

Також, скористаємося класифікацією напрямів та проблем соціальної відповідальності зі стандарту ISO 26000:2010 (див. табл. 2.1.).

Розглянемо різні напрями соціальної відповідальності бізнесів через приклади впровадження програм КСВ міжнародними компаніями. Для цього проаналізуємо екологічне виробництво та звітність впливу корпорації Tesla, Inc, логістичну компанію DHL та їх розв'язання питання кроскультурного порозуміння, звітність виробників та рітейлерів меблів IKEA та український ІТ холдинг Genesis з їх освітніми ініціативами.

Основні проблеми соціальної відповідальності бізнесу, що регламентуються стандартом ISO 26000:2010

Напрямок	Проблеми
Організаційне управління та права людини	Належна передбачливість. Ситуації, пов'язані з ризиком для прав людини. Уникнення співучасті. Задоволення скарг. Дискримінація і вразливі групи. Громадянські й політичні права. Економічні, соціальні та культурні права. Основні права у сфері праці.
Трудові практики	Наймання та трудові відносини. Умови праці та соціальний захист. Соціальний діалог. Охорона праці та безпека на робочому місці. Розвиток людського потенціалу та навчання на робочому місці.
Довкілля	Запобігання забрудненню. Стале ресурсокористування. Пом'якшення зміни клімату та адаптація до нього. Захист та відновлення природного середовища.
Ділові практики	Протидія корупції. Відповідальне залучення в політику. Чесна конкуренція. Пропаганда соціальної відповідальності в рамках сфери впливу. Повага прав власності.
Проблеми, пов'язані зі споживачами	Чесні практики маркетингу, інформування та укладання договорів. Захист здоров'я та безпеки споживачів. Стале споживання. Обслуговування та підтримка користувачів та вирішення спорів. Захист даних і забезпечення конфіденційності споживачів. Доступ до послуг першої необхідності. Освіта і підвищення обізнаності.
Участь в житті спільнот та їх розвиток	Участь в житті спільнот. Освіта і культура. Створення зайнятості та розвиток навичок. Розвиток технологій. Створення добробуту і доходу. Здоров'я. Соціальні інвестиції.

Джерело [3].

Одним з найкращих прикладів успішного соціального міжнародного підприємства можна вважати американського виробника електроавтомобілей «Tesla». Метою компанії є допомогти досліджувати перехід до сталого транспорту та енергії, яка генерується електродвигунами та сонячними панелями. Бізнес-модель підприємства передбачає продаж автовок лише через офіційні сайти та власні представництва в 42 країнах по всьому світу, виключаючи дилерські салони. Ринкова капіталізація бізнесу в 2021 році перевищила 1 трильйон доларів США [26].

Кожного року Tesla публікує Impact Report, де звітується за вплив виробництва та продуктів на довкілля, етнічний склад робітників і дотримання трудових прав і прав людини, стратегію КСВ на наступний рік і відповіді на нагальні питання. Таким чином компанія розкриває всі елементи стандарту звітності GRI.

Одним з рішень, яке підтримує основну мету компанії стало відкриття доступів до патентів Tesla. За цим стояла та сама мета підвищення кількості та якості електроавтомобілей для покращення екологічного стану довкілля.

Також, важливою складовою функціонування виробництва є чисті ресурси електроенергії і для виробництва та забезпечення офісів компанії — вони всі живляться сонячною енергією. Розуміючи екологічний вплив від міжнародних перевезень вантажів, компанія прямує до мінімізації транспортування продукції завдяки відкриттю фабрик на усіх континентах і використанню локальних поставників сировини [26].

Міжнародні компанії стикаються з різноманітними складнощами під час виходу на нові ринки. Серед них є адаптація до нового культурного середовища та рівня соціально-економічного розвитку суспільства. Саме програми соціальної відповідальності допомагають розв'язувати дані питання. Через прийняття відповідальності за свої дії та комунікацію із суспільством компанії позбавляються статусу «чужих». Одним із прикладів впровадження програми КСВ для поліпшення кроскультурного розуміння є співпраця німецької логістична компанія «DHL», яка оперує в 220 країнах, з глобальною молодіжною неприбутковою організацією

«AIESEC». В рамках міжнародних професійних стажувань «Global Talent» компанія «DHL» виступає в ролі приймаючої сторони для AIESEC стажерів з усього світу, які можуть отримати перший досвід роботи в одній з найбільших ТНК. Так вони підтримують глобальні волонтерські ініціативи, допомагають молоді отримати перший міжнародний професійний досвід і розвивають глобальний бренд роботодавця [19].

Наступною проаналізуємо програму КСВ міжнародну компанію виробника та рітейлера меблів ІКЕА. Вона складається з 5 напрямів: здорове та стале життя, сприятливість до клімату, трансформація в циклічний бізнес, захист екосистем і біорізноманіття, справедливі та рівні умови праці [23].

Компанія працює над створенням більш екологічних рішень для дому: кранів, що економлять споживання води, енергоефективних систем освітлювання та використання вторинної сировини. Для зменшення екологічного впливу від транспортування, поступово виключається пакування пластиком, а також продовжує діяти доволі відома модель доставлення меблів в розібраному стані.

Однією з важливих складових програм соціальної відповідальності виробництв є зменшення викидів CO₂ у повітря. Усвідомлюючи це, ІКЕА мають цей пункт в своїй адженді та зменшили річних викидів вуглекислого газу на 5.8% порівняно з 2016 роком, у той час, коли обсяг продажів збільшився на 22.6% за той же період [23].

Також, хочеться виділити активну співпрацю компанії з Міжнародною організацією з міграції: підтримка міжнародної системи доброчесності найму(процес волонтерської сертифікації міжнародного рекрутингу); посилення та захист робочих прав мігрантів через відповідальний найм; створення та поширення навчальних матеріалів про культурне різноманіття робочого простору; підвищення обізнаності та боротьба із експлуатацією співробітників в азійському регіоні.

Для отримання кращої перспективи українських компаній, які працюють на міжнародний ринок, проаналізуємо політку КСВ продуктового ІТ холдингу Genesis.

Компанія знаходиться та зареєстрована в Україні, втім має продукти, які найбільше розвинуті на ринках Європи, Америки та Африки.

Основним напрямом їх програми КСВ є безплатна та доступна освіта. Так компанія має власні школи, які готують людей без досвіду до певних професій, наприклад, програмістів, аналітиків, маркетологів, дизайнерів і так далі. Окрім шкіл та освітніх заходів, активно організовуються кар'єрні заходи, які допомагають кандидатам в підготовці до проходження різних етапів відбору в компанію [20].

Також, співробітники компанії отримують соціальний пакет, який включає медичне страхування, можливість покривати витрати на навчання, консультації з корпоративним юристом та інше.

Таблиця 2.2

Порівняння напрямів КСВ проаналізованих міжнародних компаній

Компанія	Країна	Галузь	Основні напрями КСВ
Tesla	США	Виробництво автомобільного транспорту	Довкілля, трудові практики, організаційне управління та права людини.
DHL	Німеччина	Логістика	Участь в житті спільнот та їх розвиток, ділові практики, трудові практики.
IKEA	Данія	Виробництво меблів	Довкілля, трудові практики.
Genesis	Україна	Інформаційні технології	Участь в житті спільнот та їх розвиток, трудові практики, організаційне управління та права людини.

Складено автором на підставі джерел [19, 20, 23, 26].

2.2. Рекомендації щодо впровадження програми соціальної відповідальності ПрАТ «Завод скловиробів»

З міжнародних практик впровадження програм корпоративної соціальної відповідальності можна виокремити: турбота про довкілля та екологічні наслідки ведення бізнесу, захист трудових прав і надання соціального захисту, участь в житті спільнот.

Перспективи програми КСВ залежать від подальшої активності міжнародної діяльності компанії та доступних ресурсів. Можливі сценарії та пропоновані напрями прописані в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Матриця рекомендацій основних напрямів соціальної відповідальності для різних умов функціонування підприємства

Умови	Слаба міжнародна діяльність	Активна міжнародна діяльність
Малий об'єм ресурсів	1. Впровадження нефінансової звітності 2. Співробітництво із Державною екологічною інспекцією для кращого розуміння впливу на довкілля	1. Впровадження нефінансової звітності 2. Участь у житті спільнот
Великий об'єм ресурсів	1. Впровадження нефінансової звітності 2. Співробітництво із Державною екологічною інспекцією для розробки екологічної стратегії 3. Покращення соціального пакета для персоналу	1. Впровадження нефінансової звітності 2. Соціальні інвестиції у закордонні ринки 3. Співробітництво із міжнародними інституціями для розробки стратегії сталого бізнесу

Розроблено автором.

Для сценарію зі слабою міжнародною діяльністю та малим об'ємом ресурсів було обрано два ключові напрями — впровадження нефінансової звітності та покращення обізнаності екологічного впливу.

Через те, що програми КСВ стосується стратегічної складової ведення бізнесу, для впровадження фінансової звітності необхідно встановити стратегічні цілі на певний період [12].

Результати дослідження GRI та KPMG серед компаній, які звітуються, та читачів було виявлено, що понад половина респондентів використовують звітність під час прийняття рішень про інвестування та роботу, а 41% стверджують, що звітність впливає на поведінку споживачів [9]. Можна зробити висновок, що нефінансова звітність може стати важливим інструментом для побудови довіри із зацікавленими сторонами та покращення іміджу бізнесу [13].

Для того, щоб почати роботу над звітом підприємству необхідно сформулювати мету його створення, його цільову аудиторію й обрати стандарт звітності. Для суб'єктів міжнародних економічних відносин найбільш релевантним є звіт за GRI стандартом [22]. Він є найскладнішим з усіх, але й дає більше можливостей за інші. Складність обумовлена тим, що він містить чіткі індикатори, які компанія повинна вказати, а також проходженням аудиту. Якщо компанія проходить аудит, то вона одержує рейтинг A+, B+, C+.

Оскільки в підприємства введена практика формування звітів для інвесторів, але немає досвіду формування нефінансової звітності, буде корисно скористатися матеріалами з підготовки до звітування з відкритих ресурсів Глобальної ініціативи зі звітування.

Наступними кроками у підготовці звіту буде створення робочої групи та узгодження ключових питань, оцінити, чи існують вже готові дані й аналіз звітів конкурентів. Ключові фактори повинні покривати економічні, екологічні та соціальні показники.

Збір інформації для звіту є одним з найвідповідальніших кроків, адже вся інформація зі звіту має бути правдивою та підтверджуватися документами. Цей процес має бути зафіксований окремою процедурою, щоб всі дії компанії були прозорими та допомагали стежити за здійсненими активностями. Джерелами інформації є фінансова та бухгалтерська інформація, звіти закупівель, екологічні догляди та результати перевірок, оцінка задоволення співробітників, відгуки на ініціативи, оцінки екологічного та соціального впливу.

Після збору інформації її необхідно компілювати в текстову частину звіту з ключовими питаннями, окресленими раніше. Тенденцією останніх років є мінімізація використання паперу задля більш свідомого використання ресурсів, тому звіт можна скласти лише в електронному форматі. Окремим питанням, є розповсюдження звіту. Для більшого охоплення цільових аудиторій можна викласти його в публічний доступ на сайт заводу, організація пресконференцій, пресрелізи співробітникам і медійним ресурсам. Після цього етапу важливо оцінити охоплення, визначити найефективніші канали та включити цю інформацію в наступний звіт [9].

Другим пріоритетом є співробітництво із Державною екологічною інспекцією для кращого розуміння впливу на довкілля. Оскільки виробництва тісно пов'язані з забрудненням довкілля, ця програма покриватиме зону найбільшого впливу підприємства на суспільство. Маючи обмежену кількість ресурсів можна почати з дослідження цього впливу, щоб мати необхідну інформацію щодо подальших кроків.

Сценарій зі слабою міжнародною діяльністю та великим об'ємом ресурсів має три пріоритетні напрями — впровадження нефінансової звітності, співробітництво із Державною екологічною інспекцією для розробки екологічної стратегії та покращення соціального пакета для співробітників.

План дій щодо впровадження нефінансової звітності залишається таким самим як і в попередньому сценарії.

Співробітництво з Державною екологічною інспекцією доповнюється розробкою та впровадженням стратегії зменшення екологічного впливу бізнесу.

Маючи достатню кількість ресурсів можна не тільки мати інформацію щодо негативного впливу та необхідні кроки для його зменшення, але й формувати їх у повноцінну стратегію. Так можна покращити енергоефективність підприємства, використовувати практику застосування біорозкладного пакування, перероблення вторинної сировини для створення нових виробів й інше.

Покращення соціального пакета для персоналу є третім пріоритетом, втім залишається важливим напрямом для розвитку соціальної відповідальності заводу. Якщо розглядати це в розрізі філантропії, то це є покращенням умов праці та життя для фахівців заводу, враховуючи складні умови праці. Втім, є і пряма вигода для підприємства, тому що кращий соціальний пакет буде слугувати нематеріальною формою мотивації співробітників, а також конкурентною перевагою на ринку праці [8].

Якщо підприємство не збільшує обсяги експорту, йому все одно необхідно впроваджувати нефінансову звітність, щоб мати більше можливостей від міжнародних компаній. Це буде корисно і для розвитку на внутрішньому ринку, щоб залучати сегмент споживачів, які звертають увагу на соціальну відповідальність підприємств [6].

Також ця практика стане в пригоді для потенційного пошуку нових клієнтів на міжнародних ринках, які впроваджують програми КСВ і співпрацюють з відповідальними постачальниками.

Для сценарію з активнішою міжнародною діяльністю та малим об'ємом ресурсів запропоновано впровадження нефінансової звітності українською та англійською мовами та участь у житті спільнот.

Другим пріоритетним напрямом після звітності є участь у житті спільнот закордонних ринків збуту. Це може бути реалізоване шляхом глибинного аналізу культури країни, відвідування важливих культурних подій, участь у соціальному житті суспільства.

Останній сценарій, який передбачає великий об'єм ресурсів і активну міжнародну діяльність має наступні ключові напрями: впровадження нефінансової звітності українською та англійською мовами, соціальні інвестиції у закордонні ринки, співробітництво із міжнародними агенціями для розробки та впровадження екологічної стратегії.

Соціальні інвестиції – це процес, коли організації вкладають свої ресурси в реалізацію програм, спрямованих на покращення соціальних аспектів життя громади. Ними можуть вважатися проекти у сферах охорони здоров'я, освіти, культури, а також гранти, волонтерство, пожертвування, покращення інфраструктури, і так далі [9].

Співробітництво із міжнародними інституціями для розробки стратегії сталого ведення бізнесу це довготривалий проєкт, який наближуватиме підхід підприємства до соціальної відповідальності до корпоративного альтруїзму.

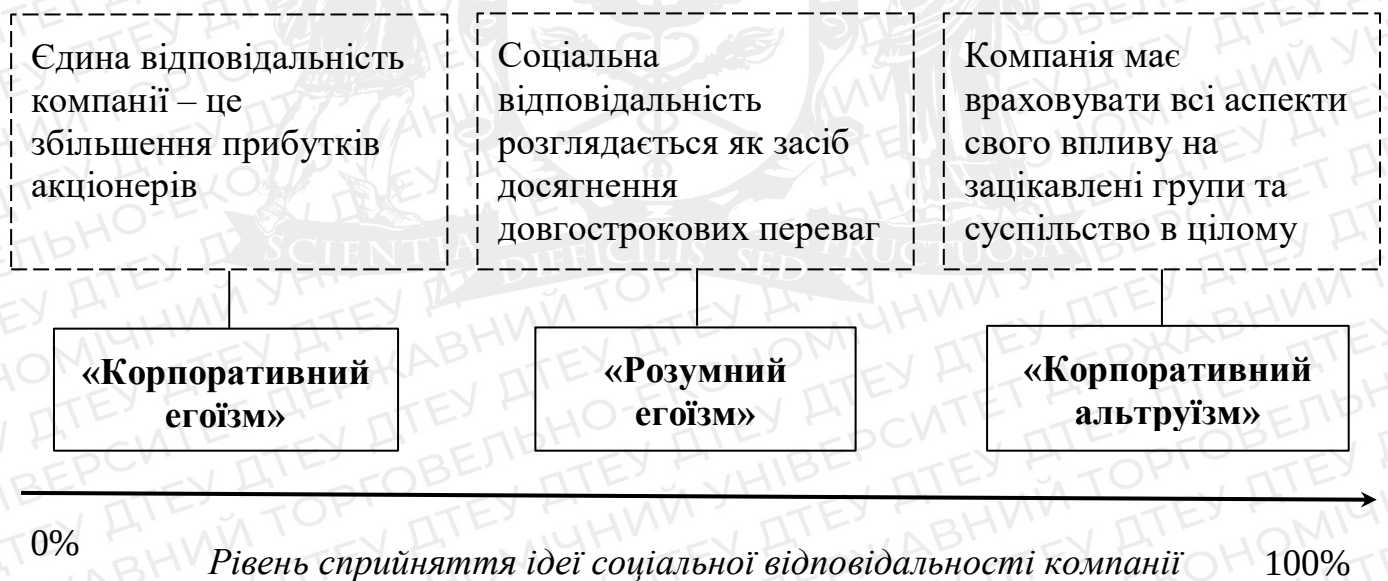

Рис. 2.1. Підходи до розуміння соціальної відповідальності бізнесу

Джерело [3].

Основою для цієї стратегії стануть Цілі сталого розвитку ООН або глобальні цілі, які є загальним заклик до дій, спрямованих на те, щоб покінчити з бідністю,

захистити планету і забезпечити мир і процвітання для всіх людей світу. Вони набули чинності в січні 2016 року і мають бути виконані до 2030 року [11].

У той час, коли перші 16 цілей це заклик до урядів країн більшою мірою, 17 ціль присвячена взаємодії з бізнесами, які можуть створювати цінність для суспільства через знання, практику, експертизу, технології та фінансові ресурси.

Для побудови тактик можливе створення програм, які знаходяться на перетині кількох Цілей сталого розвитку. Так, наприклад, можна брати участь в розвитку локальних суспільств, підтримуючи держави, які не мають ресурсів на задоволення деяких потреб — гуманітарна допомога, встановлення станцій збору скляної тари та її перероблювання, пільги для місцевих підприємств вторинного сектору економіки. Такі проєкти стануть внесками в ЦСР 9 Інновації та інфраструктура, ЦСР 13 Боротьба зі зміною клімату, ЦСР 14 Збереження морських екосистем, ЦСР 15 Збереження екосистем суші та ЦСР 16 Партнерство заради стійкого розвитку.

Таблиця 2.4

Глобальні цілі сталого розвитку

Номер цілі	Ціль сталого розвитку
Ціль 1	Подолання бідності.
Ціль 2	Викорінення голоду, забезпечення продовольчої безпеки та покращення харчування, заохочення раціонального ведення сільського господарства.
Ціль 3	Забезпечення здорового способу життя та добробуту людей будь-якого віку.
Ціль 4	Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх.
Ціль 5	Забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчаток.
Ціль 6	Забезпечення наявності та сталого управління водними ресурсами та санітарією.
Ціль 7	Забезпечення доступу всіх людей до прийнятних за ціною, надійних, сталих і сучасних джерел енергії.
Ціль 8	Сприяння безперервному, всеохопному і сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх.

Номер цілі	Ціль сталого розвитку
Ціль 9	Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям.
Ціль 10	Скорочення нерівності всередині країн і між ними.
Ціль 11	Забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст і населених пунктів.
Ціль 12	Забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва.
Ціль 13	Вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками.
Ціль 14	Збереження та стале використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку.
Ціль 15	Захист і відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення та повернення назад процесу деградації земель і зупинення втрати біорізноманіття.
Ціль 16	Сприяння розбудові мирлюбного і всеохопного суспільства задля сталого розвитку, забезпечення всім доступу до правосуддя і створення ефективних, підзвітних та інклюзивних інституцій на всіх рівнях.
Ціль 17	Зміцнення засобів реалізації Глобального партнерства в інтересах сталого розвитку та активізація його діяльності.

Джерело [11].

Таким чином, в яких операційних умовах і з якими б доступними ресурсами не опинилося б досліджуване підприємство, існує багато практик соціальної відповідальності, які реально імплементувати.

Висновки до розділу 2

Нефінансова звітність підприємства є однією з найбільш розповсюджених практик КСВ, яка описується декількома міжнародними стандартами — у звіті про прогрес реалізації принципів Глобального договору ООН, Глобальній ініціативі зі звітування (GRI), стандарті SA 8000 та стандарті AA1000.

Практика розповсюдження звітів є досить частим явищем для великих міжнародних компаній, на кшталт, Tesla, IKEA, DHL, Bosch, Nestle та багатьох інших. Серед українських компаній, які займаються міжнародною діяльністю можна виділити ДТЕК, СКМ, «Оболонь» і «Метінвест» [9].

Якщо розглядати основні напрями програм КСВ, за стандартом ISO 26000:2010 можна виокремити організаційне управління, права людини, трудові практики, довкілля, ділові практики; проблеми, пов'язані зі споживачем; участь у житті спільнот і їхній розвиток.

Для розвитку соціальної відповідальності ПрАТ «Завод скловиробів» рекомендовано складання нефінансового звіту з інформацією про стан компанії, заходи з розвитку соціальної відповідальності та їх результати. Також були запропоновані інші рішення, які залежать від ресурсів, які компанія готова виділяти на впровадження програми КСВ, і подальшого розвитку міжнародної діяльності.

З рішень, пов'язаних із напрямом довкілля можна виділити співпрацю з Державною екологічною інспекцією і міжнародними інституціями для зменшення негативного екологічного впливу від діяльності.

Для покращення зв'язків із локальними спільнотами пропонується активна співпраця та участь у культурному житті суспільств та соціальні інвестиції.

Покращення соціального пакета є рішенням для розвитку трудових практик.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Корпоративна соціальна відповідальність існує на перетині економічних і соціальних явищ. Як відносно новий напрям, вона швидко увійшла у звичайні практики ведення міжнародного бізнесу для західних країн і міжнародних компаній. Втім її активний розвиток продовжується та адаптується до сучасних реалій.

Соціальна відповідальність стає новою перспективою для компаній, і допомагає краще розуміти відповідальність ведення бізнесу на суспільство. Не дивлячись на те, що класично для капіталістичної економічної системи метою підприємства є створення та збільшення прибутку, ця нова перспектива дозволяє критично оцінити ефективність системи. Так неконтрольований вплив підприємств на суспільство призводив до значних суспільних лих, таких як дитяча праця, забруднення довкілля, кліматична криза, та інше. Можна припустити, що включення до підприємства елементу соціальної відповідальності стає рухом до нової економічної системи, яка б брала до уваги та розвиток бізнесів, і етичне ставлення до суспільства [16].

Програми КСВ можна розглядати з точки зору впливу на групу людей всередині компанії, тобто на персонал, і на суспільство поза його межами. Внутрішня соціальна відповідальність зустрічається частіше як в Україні, так і глобально, адже велика її частина покривається трудовим законодавством країни. Натомість зовнішні практики не набули достатнього розвитку, щоб масово підкріплюватися законом. Наразі це практикують майже виключно країни Європи [18]. Втім, зовнішня соціальна політика стає ефективним інструментом для покращення інвестиційної привабливості підприємства та зв'язків з громадськістю, тому набуває популярності для типів підприємств, які переслідують дані цілі.

Проаналізувавши діяльність міжнародних компаній із досвідом впровадження програм КСВ, можна спостерігати тенденцію до збільшення інтересу до глобальних проблем і шляхів їх подолання. Так деякі бізнеси переходять на екологічні матеріали для виробництва, зменшують потреби в транспортуванні, займаються популяризацією

освіти, покращення кроскультурного розуміння на фоні міграцій, та інше. Для підвищення ефективності програм КСВ, компанії приймають рішення про волонтерське складання нефінансових звітів з оглядом їх впливу та відповідальності.

Аналіз Приватного акціонерного товариства «Завод скловиробів» виявив стабільний внутрішній ринок збуту та невеликі обсяги замовлень на експорт в рамках 1% від продажів. За останні роки можна прослідкувати невеликі коливання в економічних і фінансових показниках. Можна припустити, що це пов'язане з пандемією COVID-19, під час якої вводилися карантинні обмеження, які ускладнюють роздрібні продажі.

Наразі, підприємство немає чіткої програми КСВ. Втім, завод має певні практики внутрішньої соціальної відповідальності через турботу про безпеку праці, матеріальне стимулювання та розвиток персоналу всередині підприємства.

Враховуючи нестабільні умови для управління заводом, було запропоновано чотири програми розвитку соціальної відповідальності підприємства. основною рекомендацією є впровадження нефінансового звітування згідно зі стандартами Глобальної ініціативи зі звітування (GRI). Це можливість для заводу створювати нові партнерства з іншими соціально відповідальними підприємствами та розвивати бренд соціального підприємства для ринків.

Враховуючи дослідження, які вказують на ефективність впровадження програм КСВ на операційну діяльність бізнесів і зростання турботи споживачів щодо впливу та відповідальності корпорацій, втілення цих рекомендацій може стати для досліджуваного підприємства новим поштовхом для розвитку та масштабування бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грицина Л.А. Еволюція та формування концепції корпоративної соціальної відповідальності підприємства / Л.А. Грицина // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Наука та технології: крок в майбутнє – 2007». – Дніпро: Наука та освіта, 2007. – Т. 2. – С. 30–36.
2. Дементов В. Особливості забезпечення соціальної відповідальності державної служби у контексті демократичних перетворень. Держава та суспільство [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2013-1/doc/4/07.pdf>
3. Калюжна Н.Г. Лежешко В.Г. Міжнародний бізнес: Опорний конспект лекцій. – К.: КНТЕУ, 2018. – 165 с.
4. Матвійчук Л.О., Ткач К.І. Генеза концепцій корпоративної соціальної відповідальності. Економіка і суспільство. 2016. № 6. С. 332–337.
5. Мазуренко В.П., Засенко О. Ю. Сучасна концепція корпоративної відповідальності у міжнародному бізнесі. Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". Вип. № 6. 2012. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/efek_2012_6_17.pdf
6. Корпоративна відповідальність в парадигмі глобального управління / Петрашко Л.П. - К.: КНЕУ, 2013 - 41 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://projects.dunehd.com/bitstream/handle/2010/35797/Petrashko_af.pdf?sequence=1&isAllowed=y
7. Петрашко Л. П. Корпоративна відповідальність: крос-культурні моделі та бізнес-практики : монографія / Л. П. Петрашко. — К.: КНЕУ, 2013. — 342. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://csr-eu-jm.com.ua/files/Petrashko-L-P---Corporate-Responsibility.pdf>

8. Корпоративна соціальна відповідальність: міжнародний досвід організації етичного бізнесу / Ринейська Л.С. – К., 2017. Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка (м. Полтава, Україна) [Електронний ресурс].
- Режим доступу:
<http://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/1641/1/%D0%A0%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9F%D0%9D%D0%A2%D0%A3%20%D0%BC%D0%B0%D0%B9%202017.pdf>
9. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика: підручник / Саприкіна М.А., Ляшенко О., Саєнсус М.А. і Місько Г.А., Зінченко А.Г. (за науковою редакцією д.е.н., проф., засл. діяч науки і техніки України Редькіна О.С.). – К.: Вид-во «Фарбований лист», 2011. – 480с.
10. Про завод | ПАТ “Завод скловиробів” [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://kzs.com.ua/ua/aboutus>
11. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року | Генеральна Асамблея ООН [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/the-2030-agenda-for-sustainable-development.html>
12. Buhmann, K., Jonsson, J. and Fisker, M. (2019), "Do no harm and do more good too: connecting the SDGs with business and human rights and political CSR theory", *Corporate Governance*, Vol. 19 No. 3, pp. 389-403. <https://doi.org/10.1108/CG-01-2018-0030>
13. Greenwood, M. Stakeholder Engagement: Beyond the Myth of Corporate Responsibility. *J Bus Ethics* 74, 315–327 (2007) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/smj.820>
14. Lee, Nancy; Kotler, Philip (2013). *Corporate social responsibility doing the most good for your company and your cause*. Hoboken, NJ: Wiley. ISBN 978-1118045770.
15. Van der Putten, Frans Paul, A Research Agenda for International Corporate Social Responsibility (November 2005). NRG Working Paper No. 05-09 [Електронний

ресурс].

-

Режим

доступу:

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=896672#

16. The Age of Sustainable Development, Jeffrey D. Sachs, Columbia University Press New York, NY 2015, 543 pp. ISBN: 978-0-231-17315-5.

17. Climate Accountability Institute. Press Release on Update of Carbon Majors 1965-2018 (December 2020). [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<https://climateaccountability.org/news.html>

18. Corporate social responsibility (CSR) and its implementation into EU Company law. Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs Directorate-General for Internal Policies. PE 658.541. November 2020. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/658541/IPOL_STU\(2020\)_658541_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/658541/IPOL_STU(2020)_658541_EN.pdf)

19. DHL 2021 Impact Report. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://reporting-hub.dpdhl.com/downloads/2021/4/en/DPDHL-2021-Annual-Report.pdf>

20. Educational platform of Genesis[Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.edu.gen.tech/>

21. EIRIS. Global Sustainability Report 2012. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.eiris.org/files/research%20publications/EIRISGlobalSustainabilityReport2012.pdf>

22. GRI Resource Center [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/resource-center/>

23. IKEA sustainability report [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://gbl-sc9u2-prd-cdn.azureedge.net/-/media/aboutikea/newsroom/publications/documents/ikea-sustainability-report-fy21.pdf?rev=6d09c40ec452441091b10d9212718192&hash=1A1FDACCB00D35EE9D64428D85CA6C4E>

24. ISO 26000 Corporate Social Responsibility Guidance <https://www.iso.org/iso-26000-social-responsibility.html>
25. Minderoo Foundation. Plastic waste makers index report. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.minderoo.org/plastic-waste-makers-index/findings/executive-summary/>
26. Tesla Impact Report [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.tesla.com/ns_videos/2020-tesla-impact-report.pdf
27. Tesla, Inc. Annual Meeting of Stockholders 2021 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.tesla.com/2021shareholdermeeting>
28. The Corporate Responsibility Code Book [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781351276405/corporate-responsibility-code-book-deborah-leipzig>
29. The concept of corporate responsibility [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://link.springer.com/article/10.1007/BF00382708>
30. Stakeholder Engagement: Beyond the Myth of Corporate Responsibility. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10551-007-9509-y>